

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/0379	01 februari 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 11/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 Den-Haag	070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/0379
d.d. 01 februari 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlands Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v.
AMAD

Intern:

HMID
HSV
HMA
HPEA
MA-D
Archief

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHЕ FEDERATIE

11/93

(Afgesloten 011200 FEB 1993)

Kroatië

Vorige week hebben Kroatische eenheden de strategisch gelegen stuwdam bij Peruca veroverd op de Serviërs. Deze dam is aangelegd om de omgeving van de hoofdstad van de Krajina, Knin, van energie te voorzien, maar vanuit het Peruca-stuwmeer worden ook enkele waterkrachtcentrales gevoed die stroom leveren naar de (Kroatische) kuststrook rond Split. Vorig jaar hebben de Serviërs geruime tijd de leveranties van elektriciteit naar Split tegengehouden. VN-militairen hadden toen de controle over de dam overgenomen, nadat Kroatië had bedreigd de dam met geweld te zullen bezetten. De dam is bij de gevechten van afgelopen week ernstig beschadigd. De Serviërs stellen dat dit het gevolg is van Kroatisch artillerievuur, maar de Kroaten beschuldigen de Serviërs ervan de dam vorig jaar ondermijnd te hebben en kort voor hun terugtocht mijnen tot ontploffing te hebben gebracht.

Het afgelopen weekeinde was in Dalmatië geen sprake meer van Kroatische terreinwinst. Er worden echter nog wel gevechten gemeld, die vermoedelijk verband houden met het Kroatische streven het veroverde gebied te consolideren en een Servische tegenaanval, waarmee de autoriteiten in de Krajina hebben bedreigd, onmogelijk te maken. Het is vooralsnog onduidelijk of de Kroaten beogen het offensief van vorige week op korte termijn voort te zetten. Aanvankelijk werd alleen het noordelijke bruggehoofd bij Maslenica als doel van het offensief aangegeven. Het aantal ingezette militairen, naar schatting 6000, leek daarmee in overeenstemming. De aanval op de Peruca-stuwdam is zonder waarneembare voorbereidingen en met minder dan 2000 man uitgevoerd. Het is denkbaar dat de Kroaten op korte termijn nieuwe kleinschalige verrassingsaanvallen zullen inzetten om geleidelijk hun posities rond de Krajina verder te versterken.

De Kroatische president Tudjman heeft het afgelopen weekeinde bevestigd dat herstel van zijn gezag over het gehele Kroatische grondgebied zijn uiteindelijke doel is. Weliswaar toonde hij zich bereid tot onderhandelingen met "de Serviërs" (waarbij hij in het midden liet of hij doelde op de Kroatische Serviërs dan wel autoriteiten uit Servië zelf), maar hij onderstreepte dat Kroatië desnoods bereid is dit doel gewapenderhand te realiseren. Hij benadrukte ook dat hij een verlenging van het mandaat van UNPROFOR in Kroatië afhankelijk stelt van garanties van de VN dat het VN-vredesplan, dat zoals bekend eveneens voorziet in het herstel van het Kroatische gezag over de "Servische" gebieden, alsnog wordt uitgevoerd. Overigens houdt de harde opstelling van Tudjman waarschijnlijk mede verband met het feit dat het komende weekeinde in Kroatië regionale verkiezingen zullen worden gehouden.

Volgens Kroatisch-Servische leiders trekken de Kroaten ook eenheden samen in de UNPA's -oost en -west (oost- en west-Slavonië). Hiervoor bestaan echter geen aanwijzingen. Het is onwaarschijnlijk dat de Kroaten een grootschalige militaire aktie zouden inzetten in UNPA-oost, waar de kans op interventie van "Joegoslavië" het grootst moet worden geacht. UNPA-west ligt daarentegen evenzeer geïsoleerd van "Joegoslavië" als UNPA-zuid. Daarom is een Kroatisch optreden tegen de Serviërs aldaar denkbaar. Anderzijds lijkt het openen van een tweede front militair gezien weinig aantrekkelijk voor de Kroatische autoriteiten.

Overigens dienen de Servische uitlatingen vermoedelijk tevens als rechtvaardiging voor hun eerdere plunderingen van de VN-wapendepots in de UNPA's.

Een medewerker van federaal president Cosic heeft gesteld dat de kans op een "Joegoslavisch" ingrijpen in de gevechten in zuid-Kroatië uiterst klein is. Volgens deze verklaring zou Cosic zich succesvol hebben verzet tegen de oproepen van extreem-nationalistische Serviërs binnen en buiten de krijgsmacht, onder leiding van de aanvoerder van de Radicale Partij ("Chetniks"), Seselj, voor een dergelijke interventie. Volgens de betreffende medewerker waren deze "heethoofden" onder goede controle.

-- heeft melding gemaakt van de aanwezigheid in de omgeving van Zadar van leden van de HVO, de belangrijkste Kroatische militie in Bosnië-Herzegovina, die het Bosnische gezag niet erkent en feitelijk streeft naar aansluiting van de Bosnisch-Kroatische gebieden in Kroatië. Dit onderstreept dat ook de Kroaten worden gesteund door hun volksgenoten uit andere delen van het voormalige Joegoslavië.

Bosnië-Herzegovina

Zowel de Bosnische Serviërs als de Moslims hebben het afgelopen weekeinde in Genève geweigerd onvoorwaardelijk in te stemmen met het vredesplan van de internationale bemiddelaars Vance en Owen. Beide groeperingen blijven bezwaar aantekenen tegen de voorgestelde grenzen van de nieuw te vormen autonome provincies in Bosnië-Herzegovina. Bovendien stelde de onderhandelaar van de Moslims, de Bosnische president Izetbegovic, dat hij pas wil instemmen met de voorgestelde demilitarisering van de republiek als de VN garanties geeft dat de Serviërs daadwerkelijk hun (zware) wapens onder internationaal toezicht plaatsen. Zoals bekend zijn eerdere afspraken in die richting door de Serviërs ontdoken. De Serviërs hebben gesteld wèl met de in het vredesplan voorgestelde demilitarisering in te stemmen, vermoedelijk omdat zo'n maatregel het hun tegenstanders onmogelijk zou maken de Servische veroveringen ongedaan te maken. Zij blijven echter vasthouden aan hun aanspraken op een territoriale corridor tussen de "Servische" gebieden in het westen en het oosten van Bosnië-Herzegovina.

Vance en Owen zullen op korte termijn verslag gaan uitbrengen aan de Veiligheidsraad en hebben de delegatieleiders in Genève uitgenodigd mee te reizen naar New York in de hoop dat in hernieuwd overleg aldaar alsnog een positief resultaat kan worden bereikt. Vermoedelijk zullen zij de Raad voorstellen het door hen gepresenteerde plan formeel te aanvaarden als basis voor vrede. Daardoor zou de mogelijkheid ontstaan van (militaire) maatregelen in VN-kader tegen de partijen die de uitvoering van het plan blijven afwijzen.

Vance en Owen hebben gesteld dat alle hoop op een overeenkomst nog niet is vervlogen. Zij hebben dan ook gewaarschuwd tegen "overhaaste" maatregelen, zoals een verscherping van de internationale sancties tegen "Joegoslavië" of de opheffing van het wapenembargo tegen Bosnië-Herzegovina, waardoor de Moslims zich adequaat zouden kunnen bewapenen tegen de Servische agressie. Deze stellingname van Vance en Owen houdt vermoedelijk met name verband met hun streven de dialoog tussen de strijdende partijen op gang te houden. De kans daarop is echter gering. Izetbegovic heeft inmiddels verklaard dat hij het zinloos acht om deze week naar New York te reizen.

Intussen lijken de gevechten in Bosnië-Herzegovina tussen Serviërs enerzijds en Kroaten en Moslims anderzijds niet te verminderen. Na het mislukken van de onderhandelingen in Genève nam het artillerievuur tussen Serviërs en Moslims rond Sarajevo zelfs in hevigheid toe. Bovendien bleef er sprake van gevechten in het dal van de Drina, die de grens vormt tussen Bosnië-Herzegovina en Servië, waar de Moslims de afgelopen weken in het offensief waren.

Tegen deze achtergrond is het opmerkelijk dat Karadzic heeft aangeboden Sarajevo aan de VN over te dragen. Hij werkte dit aanbod niet nader uit, maar kondigde aan later deze week in New York meer bijzonderheden te zullen geven. Dit aanbod houdt vermoedelijk verband met het streven van de Serviërs hun bereidheid om het vredesoverleg voort te zetten en daarin concessies te doen, te onderstrepen. De aankondiging van Izetbegovic om niet naar de zitting van de Veiligheidsraad te komen, kan in dit kader een propagandistisch voordeel voor de Serviërs betekenen. Overigens is niet duidelijk hoe de Serviërs aan de VN een stad kunnen overdragen die zij niet onder militaire controle hebben. Mede gezien het feit dat ook in het plan van Vance en Owen sprake is van gezamenlijk bestuur onder VN-auspiciën over Sarajevo, lijkt het aanbod van Karadzic neer te komen op een schijnconcessie.

De Chef Staf van het "Joegoslavische" Eerste Leger, dat gestationeerd is in noord-Servië, Mandaric, heeft bevestigd dat zijn eenheden de Bosnische Serviërs bijstaan in hun strijd tegen de Moslims, die de afgelopen weken in het noordoosten van Bosnië-Herzegovina aanzienlijke successen hebben geboekt. Mandaric gaf geen nadere aanduiding van de geboden hulp, maar hij stelde wèl dat zijn eenheden de Drina niet hebben overschreden. De afgelopen weken waren er herhaaldelijk indicaties dat Bosnisch-Servische eenheden gebruik maakten van "Joegoslavisch" grondgebied voor hun operaties in Bosnië-Herzegovina. Ook waren er meldingen dat de Bosnische Serviërs werden ondersteund met artillerievuur uit het buurland. Volgens Mandaric was tot de betreffende assistentie besloten op een recente zitting van de "Joegoslavische" Defensieraad, waarin de presidenten van de federatie en van de deelstaten Servië en Montenegro zitting hebben.

Het afgelopen weekeinde zou een nieuw bestand zijn gesloten tussen de Kroaten en Moslims, die al enkele weken strijd leveren in centraal-Bosnië. Het bestand, dat tot stand is gekomen door bemiddeling van UNPROFOR en de EG-waarnemersmissie, voorziet onder meer in gemengde commissies om op naleving van het staakt-hetvuren toe te zien. Volgens de eerste indicaties zijn de gevechten inderdaad aanzienlijk afgenomen. Tudjman heeft echter inmiddels opnieuw gewezen op het gevaar van islamitisch extremisme in Bosnië-Herzegovina, terwijl Izetbegovic de (Bosnische) Kroaten ervan heeft beschuldigd te blijven streven naar een eigen staat en daardoor het Bosnische staatsverband te ondermijnen. Tegen deze achtergrond ligt nieuwe strijd tussen beide partijen voor de hand.

Volgens VN-mededelingen blokkeren Bosnische Kroaten sinds een week de humanitaire hulp naar centraal-Bosnië. Vermoedelijk houdt dit verband met de gemelde gevechten tussen henzelf en de Moslims in het betreffende gebied. De leider van de Bosnische Kroaten, Boban, heeft evenwel gesteld dat hij opdracht heeft gegeven de hulpkonvoeien ongehinderd door te laten. Indien de gevechten tussen beide etnische groeperingen weer oplaaien, zoals waarschijnlijk is, moet worden aangenomen dat de Kroaten de hulpverlening aan hun tegenstanders opnieuw zullen proberen te doorkruisen.

Twee medewerkers van het Amerikaanse ministerie van Defensie hebben tijdens een hoorzitting in de Senaat verklaard dat het verbod op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina in de meeste gevallen wordt geschonden door transportvliegtuigen die de Moslims bevoorraden. Onduidelijk is overigens welke periode door hen werd bedoeld. Waarschijnlijk wordt bedoeld op de eerder gemelde transportvluchten met lichte vliegtuigen vanuit Kroatië naar de Moslim-enclave rond Bihac in west-Bosnië. Volgens de betreffende militairen is een offensieve inzet van Servische gevechtsvliegtuigen sinds begin december 1992 niet meer waargenomen. Op grond daarvan concludeerden beiden dat afdwinging van het vliegverbod nauwelijks invloed zal hebben op de militaire situatie in Bosnië-Herzegovina. Het staat nagenoeg vast dat in 1993 nog geen enkele offensieve inzet van straalvliegtuigen boven Bosnië-Herzegovina heeft plaatsgevonden, noch van Servische,

noch van Kroatische zijde. Bij de waargenomen schendingen ging het om vluchten van propellervliegtuigen of helikopters. Zowel van de Servische bases in Bosnië-Herzegovina als vanuit Kroatië vinden dergelijke vluchten plaats. Overigens kunnen deze vluchten wel degelijk invloed uitoefenen op de grondoperaties, maar de aard van die invloed is meestal niet in te schatten.

Servië/Montenegro

Er zijn nieuwe meldingen over "Joegoslavische" olieschepen die, ondanks de internationale sancties, de blokkades van Bulgarije en Roemenië ontlopen en olie aanvoeren naar Servische havens. Een van deze transporten zou daarbij vorige week in het Roemeense deel van de Donau aan de grond zijn gelopen. De Roemeense en Bulgaarse autoriteiten blijven erop wijzen dat zij op pogingen het embargo te doorkruisen vaak niet adequaat kunnen reageren omdat het hen aan moderne, snelle schepen ontbreekt. Ook zal de vrees voor "Joegoslavische" represailles een rol spelen. In dit verband heeft in het recente verleden tenminste één gezagvoerder van een schip met Servië als bestemming, bedreigd zijn lading in de Donau te lozen en in brand te steken.

Conclusie/voorzicht

Hoewel er momenteel sprake is van een gevechtspauze in UNPA-zuid, die de Kroaten in staat stelt de beschadigde Peruca-dam te herstellen en hun militaire posities te consolideren, moet rekening worden gehouden met nieuwe gevechten in het Dalmatische kustgebied en mogelijk ook in UNPA-west. Vermoedelijk beogen de Kroaten door middel van een serie kleinschalige offensieve acties geleidelijk hun greep op de "Servische" gebieden in het Dalmatische kustgebied te versterken. Hun uiteindelijke doel blijft het herstel van het Kroatische gezag over het gehele grondgebied van de republiek. De realisering van dit doel zou echter grootschalige offensieven vereisen.

De kans dat de onderhandelingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina zullen leiden tot een voor alle partijen aanvaardbaar resultaat, is uiterst gering, nu zowel de Bosnische Serviërs als de Moslims het concept-vredesplan hebben verworpen. Waarschijnlijk zullen Vance en Owen de Veiligheidsraad verzoeken het door hen geformuleerde plan te aanvaarden als basis voor een politieke oplossing, waarna de Raad het plan formeel kan opleggen aan de strijdende partijen. De kans dat een dergelijke gang van zaken in de praktijk zal leiden tot beëindiging van de gevechten in Bosnië-Herzegovina is echter uiterst klein, zolang de bij de strijd betrokken partijen niet bereid zijn hun huidige opstelling wezenlijk te herzien.